

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 1

is Dedicated in honor of

Lilian and Nathan Haber

Dedicated by Amy and Jimmy

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 1

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

(1) Regarding all blessings: Even though one has said the blessing and fulfilled his obligation [for which he recited the blessing], he may repeat the blessing for other people who have not yet fulfilled their obligation, in order to enable them to fulfill it. The exception is: Blessings over pleasure for which there is no obligation [to partake of it], in which [case] one cannot say a blessing for other people unless he enjoys the item [over which he recited the blessing,] with them. But if a blessing is for a form of pleasure which is obligatory, such as the eating of *matzah* on the night of Passover and *kiddush* [the sanctification of the day over wine] on the Sabbath and Festivals, one may say the blessing for others, and they may then eat and drink, even though he does not eat with them.

(2) Whoever hears any blessing from its beginning to its end and intends to fulfill his obligation by it, has fulfilled his obligation, even if he did not answer amen after the one saying the blessing. And whoever answers amen after the one saying the blessing it is as though he himself has recited blessing, provided that the one who said the blessing is obligated to do so. If the one saying the blessing is obligated only by Rabbinic law and the one answering is obligated by Biblical law, the latter has not fulfilled his obligation. Unless he answers [repeating word by word] or hears the blessing from someone who is obligated by Biblical law, as he is.

א כל הברכות בלן אף על פי שברך ויצא ידי חובתו מתר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן חוץ מברכת ההגיה שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן. אבל ברכת ההגיה שיש בה מצוה כגון אכילת מצה בלילי הפסחים וקדוש היום הרי מברך לאחרים ואוכלים ושותים אף על פי שאינו אוכל עמהן: ב כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתפון לצאת בה ידי חובתו יצא. ואף על פי שלא ענה אמן. וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך והוא שיהיה המברך חייב באותה ברכה. הייה המברך חייב מדברי סופרים והעונה חייב מן התורה לא יצא ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע ממנו שהוא חייב בה מן התורה כמודו:

EIKEV FOR THURSDAY

TORAH

עקב ליום חמישי

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

ז ארי יי אלהיך מעלך לארעא
טבתא ארעא נגדא נחלין
דמיין מבועי עינן ותהומין
נפקין בבקען ובטורין:
ח ארעא חטין וסערין וגופנין
ותאנין ורמונין ארעא דזיתהא

ז **כִּי יְדוּחַ אֱלֹהֶיךָ מִבְּיַאֲךָ אֶל-אֲרֶץ טוֹבָה**
אֲרֶץ נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמַת יְצֵאִים
בַּבְּקָעָה וּבַתְּהָרִים: ח אֲרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגִפְנִים

(7) For the Lord your God is bringing you to a good land, a land with brooks of water, fountains and depths, that emerge in valleys and mountains; (8) A land of wheat and barley, vines, and figs and pomegranates; a land of oil-producing

עבדיו משחא והיא עבדא
 דבש: ט ארעא די לאבעצורין
 תיכול בה לחמא לא תחסר כל
 מדעם בה ארעא די אבנהא
 פרזלא ומטורהא תפסול
 נחשוא: י ותיכול ותשבע
 ותברך ית יי אלהך על ארעא
 טבתא דיהב לך: יא אסתמר
 לך דילמא תתנשי ית דחלתא
 דיי אלהך בדיל דלא למטר
 פקודיה ודינוהי וקמוהי די
 אנא מפקדך יומא דין:

וּתְאֵנָה וּרְמוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ: ט אֶרֶץ
 אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנֹּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא
 תַּחֲסֹר כָּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבֵנֶיהָ בְּרוֹזָל
 וּמֵהַרְרֵיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת: י וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ
 וּבֵרַכְתָּ אֶת יְדוֹהָ אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאֶרֶץ הַטֹּבָה
 אֲשֶׁר נָתַן לְךָ: שני יא הַשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח
 אֶת־יְדוֹהָ אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתַי
 וּמִשְׁפָּטַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצִוֶּה הַיּוֹם:

olives and honey: (9) A land in which you will eat bread without scarcity, you will not lack anything in it; a land whose stones are iron, and out of whose mountains you may hew copper. (10) [When] you will eat and be satisfied, then you will bless the Lord your God for the good land which He has given you. (11) Guard yourself that you do not forget the Lord your God, by not keeping His commandments, and His judgments, and His ordinances, which I command you this day.

RASHI

רש"י

(8) זית שמן — *means, olives that produce oil.*

(ח) זית שמן. זיתים העושים שמן:

PROPHETS Isaiah 50-51

נביאים ישעיהו פרק נ-נא

ט הא יי אלהים סעיד לי מן
 הוא די יחיבינני הא כולהון
 כלבושא דבלי וכעשא אכיל
 לה: י אמר נביא עתיד קודשא
 בריך הוא למהוי אמר לעממא
 מן בכון מדחליא דיי די שמע בקל עבדה נביא דעבד אורייתא בעקא כגבר דמהלך בקבלא ולית זהור

ט הֵן אֲדַנִּי יְדוֹהָ יַעֲזֹר־לִי מִי־הוּא יִרְשִׁיעֵנִי הֵן כָּלָם
 כִּפְגַד יִבְלוּ עֵשׂ יֹאכְלָם: י מִי בְכֶם יֵרָא יְדוֹהָ שְׁמַע
 בְּקוֹל עֲבָדוֹ אֲשֶׁר הִלֵּךְ חֹשֶׁכִים וְאֵין נֹגֵה לוֹ יִבְטַח

50 (9) Behold, the Lord God shall help me, Who is the one who shall condemn me? Behold, all of them shall wear out like a garment, a moth shall consume them. (10) Who among you is God-fearing, who hearkens to the voice of His servant, who went in darkness and who has no light, let him trust in the name

RASHI

רש"י

(9) A moth — *the worm of the clothing.*

(י) עש. תולעת הבגדים: (י) עבדו. בקול הנביאים:

(10) [Who hearkens to the voice of] His

servant — *to the voice of the prophet.*

לֵה מִתְרַחֵץ בְּשֵׁמָא דִּי
וּמִסְתַּמֵּיד עַל פּוֹרְקָנָא
דְּאַלְהֵיהּ: יֵא מְתִיבִין עֲמִמָּיא
וְאַמְרִין קְדָמוּהֵי רְבוּנָא לֹא
אֲפֻשֶׁר לָנָא לְמַעַסְק בְּאוּרֵיתָא
אַרִי כָל יוֹמָנָא אֲתַגְרִינָא דִּין
עִם דִּין בְּקֶרְבָּא וְכֵד נְצַחנָא דִּין
לְדִין אוּקִידנָא בְּתִיהוֹן וּשְׂבִינָא
טְפִלְהוֹן וְנִכְסֵיהוֹן וּבְחֻדָּא גּוּנָא
שְׁלִימו יוֹמָנָא וְלֹא אֲפֻשֶׁר לָנָא

לְמַעַסְק בְּאוּרֵיתָא מְתִיב קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא וְאַמַר לְהוֹן הָא כּוֹלְכוֹן מִגְרָן בְּאַשְׁתָּא מִתְקַפֵּי חָרִב אוּרֵילו
פִּילוּ בְּאַשְׁתָּא דְגֵרִיתוֹן וּבְחֶרְבָּא דְתַקִּיפְתוֹן מִמִּימְרֵי הוּת דָּא לְכוֹן לְתַקְלוֹתְכוֹן תְּתוּבוּן: א קִבְּלוּ לְמִימְרֵי
רְדִפֵי קוּשְׁטָא דְבָעֵן אוּלְפָן מִן קֶדֶם יִיאַסְתְּפְלוּ דִי כְּחֻצִיבָא מְטִינָרָא אֲתַחְצַבְתוֹן וְכַפְסוּלָא מְדַגּוּב רִיקוֹן
אֲתַפְסְלוּ: ב אֲסַתְּפְלוּ בְּאַבְרָהָם אֲבוּכוֹן וּבְשָׂרָה דְאֲעִדִיאֲתוֹן אַרִי חַד הוּא אֲבָרָהָם יְחִידֵי בְעֻלְמָא קְרִיבְתִיהּ
לְפוּלְחָנֵי וּבְרַכְתִּיהּ וְאַסְגִּיתִיהּ:

בְּשֵׁם יְדוֹה וַיִּשְׁעוּן בְּאַלְהֵיו: יֵא הֵן כָּלְכֶם קִדְחֵי אֵשׁ
מֵאֲזֵרֵי זִיקוֹת לְכוּ | בְּאוּר אֲשֶׁכֶם וּבְזִיקוֹת בְּעֶרְתֶּם
מִיַּדִּי הֵיִתְהַזְּאת לָכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכְּבוּן:
נֵא א שְׁמַעוּ אֵלַי רְדִפֵי צֶדֶק מִבְּקִשֵׁי יְדוֹה הִפְיטוּ
אֶל־צוּר חֲצַבְתֶּם וְאֶל־מִקְבֵּת בּוֹר נִקְרַתֶּם: ב הִפְיטוּ
אֶל־אֲבָרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוּלְלֶכֶם כִּי־אֲחָד
קָרָאתִיו וְאַבְרָכְהוּ וְאַרְבֶּהוּ:

of the Lord and lean on his God. (11) Behold, all of you who kindle fire, who give power to flames; go in the flame of your fire, and in the flames you have kindled; from My hand has this come to you, in grief you shall lie down. 51 (1) Hearken to Me, you pursuers of righteousness, you seekers of the Lord; look at the rock from which you were hewn and at the hole of the pit from which you were dug. (2) Look at Avraham your father and Sarah your mother who bore you, for when he was but one I called him, and I blessed him, and made him many.

RASHI

Who went in darkness — *Even if trouble comes upon him, let him trust in the name of the Lord.* (11) **Behold, all of you** — *who do not hearken to the voice of His prophets.*

Who kindle fire — *who kindle the fire of My wrath.* **Who give power [to flames]** — *Who strengthen the flames; they are sparks and burning coals.* **Go in the flame of your fire** — *According to your way, you will be punished.* **And in the flames** — *which you have kindled.* **In grief** — *in tribulations.*

(1) **At the rock from which you were hewn** — *from it [and who is this? —] He is Avraham your forefather.* **And at the hole of the pit** — *[This is] a hammer, with which they penetrate and hew the pits; this is Sarah, your mother.* (2) **תחוללכם** — *means, who bore you.* **But one** — *For he was one single person in the land [when] — I called him — [i.e.,] I raised him and exalted him; so too, shall I exalt you.*

רש"י

אֲשֶׁר הִלְךְ חֹשְׁכִים. אף אם צָרָה בָּאָה עָלָיו יִבְטַח בְּשֵׁם ה': (יא) הֵן כָּלְכֶם. שְׁלֹא שׁוֹמְעִים בְּקוֹל נְבִיאֵי: קִדְחֵי אֵשׁ. דוֹלְקֵי אֵשׁ חֲמָתִי: מֵאֲזֵרֵי. מִחֻזְקֵי זִיקוֹת נִיּוּצֵי וְנִחְלֵי אֵשׁ: לְכוּ בְּאוּר אֲשֶׁכֶם. לְפִי דְרַבְּכֶם תִּלְקוּ: וּבְזִיקוֹת. אֲשֶׁר בְּעֶרְתֶּם: לְמַעַצְבָּה. לְיִסּוּרִים: (א) אֶל צוּר חֲצַבְתֶּם. מִמֶּנּוּ הוּא אֲבָרָהָם אֲבִיכֶם: וְאֶל מִקְבֵּת. פְּטִישׁ שְׁנוּקְרִין וְנוֹקְבִין אֶת הַבוֹר, הִיא שָׂרָה אִמְכֶם: (ב) תְּחוּלְלֶכֶם. אֲשֶׁר יִלְדָה אֶתְכֶם: אֲחָד. הֵיךְ יְחִידֵי בְּאֶרֶץ: קָרָאתִיו. רַבִּיתִיו וְגִדְלִיתִיו וְכֵן אֲגַדֵּל אֶתְכֶם:

כתובים תהלים פרק קח

Writings Psalms 108

ח אֱלֹהִים מִמְּלִל מֵאֲתֵר בֵּית
שְׁכֵנֵי תִיָּה אֲבוּעַ אֶפְלַג בְּנֹתָא
עִם יְתִבִי שְׁכֵם וְעִם יְתִבִי
מִיִּשְׂר סָכוֹת אֲמַשֵּׁחַ תַּחֲוֹמָא:
ט דִּילִי גִלְעָד דִּילִי מְנַשֶּׁה
גְּבִרִין דְּבֵית אֶפְרַיִם עוֹשֵׁנָא
דְּרִישֵׁי וּמְדֵבֵית יְהוּדָה סְפָרִי:
י דוֹשֵׁשִׁית מוֹאָבָא הֵיךְ דוֹדִי
שׁוּגִי עַל מַלְכוֹת אֲדוֹם
אֲטֹלוֹק סַנְדְּלִי עַל מַלְכוֹת

ח אֱלֹהִים | דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ אֲעֲלֶזָה אֲחַלְקָה שְׁכֵם
וְעַמֵּק סָכוֹת אֲמַדְדָּ: ט לִי גִלְעָד | לִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם
מְעוֹז רֹאשֵׁי יְהוּדָה מַחְקֵקִי: י מוֹאָב | סִיר רַחֲצִי
עַל־אֲדוֹם אֲשַׁלֶּיךָ נְעֲלִי עַל־פְּלֶשֶׁת אֲתַרְוֹעַע:
יא מִי יְבַלְנִי עִיר מְבַצֵּר מִי נַחְנִי עַד־אֲדוֹם:
יב הֲלֹא־אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצֵּא אֱלֹהִים
בְּצַבְאֵתֵינוּ:

פְּלֶשֶׁתָאִי אֲתִיבב: יא וְכַדוֹן דְּחֵבֵית מִן אוֹבִיל יְתִי עַד כְּרַפָּא דְרוּמִי רְשִׁיעָא מִן דְּבַרְנִי עַד קוֹשְׁטַנְטִינָא
דְּאֲדוֹם: יב הֲלֹא עַל דְּחַבְנָא קָדָם יִי שְׁבַקְתָּנָא וְלֹא נִפְקָא שְׁכֵנֵי תִיָּה בַחְלוֹתָנָא:

(8) God spoke in His holiness, that I would exult; that I would divide Sh'chem, and mete out the valley of Sukkoth. (9) Gilead is mine, Menasheh is mine; Ephraim also is the defense of my head; Yehudah is my scepter. (10) Moav is my washbasin; upon Edom I cast my shoe; over Philistia I cry aloud. (11) Who will bring me into the fortified city? Who will lead me to Edom? (12) Have You not cast us off, O God? And You do not go forth, O God, with our hosts.

RASHI

רש"י

(8) **God spoke in His holiness** — *that I would rule, and that the time would come in which I would exult in His word. That I would divide* — *the land of my enemies, to Israel. Sh'chem* — [i.e., here has the meaning of] *a portion [lit., shoulder].*

(10) **Moav is my washbasin** — *i.e., a slave, who serves as a utilitarian vessel which*

is used. I cast my shoe — *i.e., their kings will take my shoes from my feet. I cry aloud* — *I will shout out, so that they fear me. (11) Who will bring me into [the fortified city]* — *The one who has already caused me to be victorious over Edom will bring me into the fortified city.*

(ח) אֱלֹהִים דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ. שְׁאֲמַלְךָ וְיָבֵא הָעֵת וְאֲעֲלֶזָה
בְּדַבְרֵךְ: אֲחַלְקָה. אֶרֶץ אוֹיְבֵי לְיִשְׂרָאֵל: שְׁכֵם. חֶלֶק:
(י) מוֹאָב סִיר רַחֲצִי. כְּלוֹמַר עֲבָד מִשְׁמֵשׁ בְּכֻלֵּי
תַּשְׁמִישׁ שְׁמֵשׁ מִשְׁוִין בּוֹ: אֲשַׁלֶּיךָ נְעֲלִי. שִׁיחֵי מַלְכֵיהֶם
נוֹעֲלִי מִנְעֲלִין בְּרַגְלִי: אֲתַרְוֹעַע. אֲרִיעַ לְהֵם קוֹל לִירָא
מִפְּנֵי: (יא) מִי יְבַלְנִי. מִי שְׁנַחְנִי כְּבָר עַד אֲדוֹם, הוּא
יּוֹבִלְנִי עִיר מְבַצֵּר:

Mishnah Bekhorot, chapter 7.

משנה בכורות פרק ז

(1) These defects, [mentioned above, see Mishnah, Va'etchanan for Thursday] whether permanent or temporary, invalidate a man

[i.e., a priest]. There are additional [defects] in a man: *kilon* [referring to the basket shape of

א מוּמִין אֵלוֹ, בֵּין קְבוּעִין בֵּין עוֹבְרִין, פּוֹסְלִין
בְּאֲדָם. יוֹתֵר עֲלֵיהֶן בְּאֲדָם: הַכִּילוֹן, וְהַלְפָתָן,

his head]; a turnip-shaped head; a hammer-shaped head; if his head is angular; or *shkipas* [the back of his skull looks like it is missing]. Regarding the humpbacked: Rabbi Yehudah declares them fit, and the Sages declare unfit. (2) A bald [priest] is unfit. Who is “a bald person?” Whoever does not have an encompassing row of hair from ear to ear. If he has [such a row], he is fit. If he lacks eyebrows, or has only one eyebrow, this is the “*giben*” mentioned in the Torah (Leviticus 21:20), and he therefore is unfit].

Rabbi Dosa says, [The “*giben*” mentioned in the Torah is] Anyone whose eyebrows lie [over his eyes]. Rabbi Chanina ben Antignos says, [The “*giben*” mentioned in the Torah is] Anyone who has [appears to have] a double back and a double spine. (3) The *charum* is unfit [for Temple service]. Who is a *charum*? One who can paint both his eyes in one movement [i.e., possessing a sunken nose]. If [a priest] has both eyes above [their normal place], both eyes below, one eye above, one eye below, sees the [lower] room and the upper room together, is

רבנו עובדיה מברטנורא

א מומין אלו. הפוסלין בבכור, פוסלים בכהן לעבודה, בין קבועים בין עוברים כל זמן שהן עליו: הכילון. שראשו חד מלמעלה ורחב למטה, ודומה לכיסוי של חבית שקרוי אכלה, לפיכך נקרא כילון: והלפתן. שראשו דומה ללפת שרחבה מלמעלה והולכת וכלה מלמטה: מקבן. שדומה ראשו למקבת, שבולט הפדחת לחוץ וכן ערפו מאחוריו, ולצדעיו שזה ראשו, ודומה לפטיש, דהיינו מקבת שיוצא מלפניו ומאחוריו: ושראשו שקוע גרסינן. יש מפרשים, שראשו בולט הרבה, ויוצא לחוץ כלפי פניו. ויש מפרשים, שאינו בולט כלל לפניו, כענין שקיפס מאחוריו שאין ראשו בולט מאחוריו כלל, והוא מחוסר, שדומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחוריו. ולשון שקיפס, שקול פיסא, שניטלה ממנו חתיכה. ובתוספתא מונה גם כן צוארו שקוע, שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שאין לו צואר: ובעלי החטורת ר' יהודה מכשיר. כשיש עצם בחטורת כולי עלמא לא פליגי דהוי מום. כי פליגי, בשאין בה עצם. ר' יהודה סבר, חתיכת בשר בעלמא היא. ורבנן סברי, אמר קרא (ויקרא כא) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן, השהו בורעו של אהרן יעבוד, ושאינו שוה בורעו של אהרן לא יעבוד והלכה כחכמים: **ב ואם יש לו הרי זה כשר.** והוא שתהיה שיטת השער המקפת מאוזן לאוזן מאחוריו. ולא לפניו. דטפי הי גוי כשיש לו לאחוריו ולא לפניו, יותר מכשיש לו סביב כל הראש ובאמצע קרח וכל שכן דיש לו לפניו ולא לאחוריו דפסול: **גבינים.** גבות העין: **שגבינו שוכבים.** ששערות גבינו ארוכים ומוטלים על עיניו: **מי שיש לו שני גבים ושתי שדראות.** לא שיש לו שני גבים ממש. דההוא לא חי. אלא כגון ששדרתו עקומה ומחוי כגבין ושדראות הרבה. וכולי עלמא מודו דכל הני מומי דחשיבי הני תנאי הוי מום. ומשמעות דורשין בלבד איכא בינייהו, דכל חד סבר שהמום שהוא מונה הוא גבן האמור בתורה: **ג הכוחל שתי עיניו כאחת.** שחוטמו שבין עיניו שקוע ואינו בולט כלל, עד שכשהוא בא להעביר מכחול בעיניו יכול למשוך המכחול בין עין לעין ואין החוטם מעכבו: **שתי עיניו למעלה.** בגובה המצח שלא כשאר בני אדם: **ושתי עיניו למטה** מן המקום שנהוגים להיות: **עינו אחת למעלה** מן המקום שנהוג: **ועינו אחת למטה** מן המקום שנהוג: **רואה את החרר ואת העליה כאחת.** שעיניו עומדות במקומן הראוי, אבל עינו אחת רואה למעלה ועינו אחת למטה, חדר למטה ועליה למעלה. וכל מי שהוא מעוות הראות עושה כן, שמדבר עם חברו ונראה כאילו מביט בפני אדם אחר: **סכי שמש.** כשרוצה

המקבן, ושראשו שקוע, ושקיפס. ובעלי החטורת, רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין: **ב הקרת, פסול.** אינהו קרת, כל שאין לו שטח של שער מקפת מאוזן לאוזן. ואם יש לו, הרי זה כשר. אין לו גבינים, אין לו אלא גבין אחד, הוא גבן האמור בתורה. רבי דוסא אומר, כל שגבינו שוכבין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, כל שיש לו שני גבים ושתי שדראות: **ג החרום, פסול.** אינהו חרום, הכוחל שתי עיניו כאחד. שתי עיניו למעלה, ושתי עיניו למטה, ועינו אחת למעלה, ועינו אחת למטה, רואה את החרר ואת העליה כאחד, סכי

sensitive to the sun, has eyes that do not match, has constantly tearing eyes, or whose eyelashes have fallen — he is unfit, due to the sake of appearance [i.e., these are not actual defects, however, he should refrain from priestly duties]. (4) If his [the priest's] eyes are as large as those of a calf, or as small as that of a goose, if his body is too large for his limbs, or [his body] is too small for his limbs, his nose is too large for his limbs, or [his nose] is too small for his limbs, or he is *tzomem*, or *tzomae'a* [he is unfit for the Temple service]. Who is *tzomem*? One whose ears are small. And [who is] *tzomae'a*? One whose ears resemble a sponge. (5) If his upper lip overlaps his lower [lip], or his lower lip overlaps his upper [lip], this is a defect. If his teeth have fallen out, he [a priest] is unfit, due to the sake of appearance [see above]. If his breasts lie as a woman's, his belly protrudes, his navel projects, he is an epileptic — even infrequently, he is subject to asthmatic spells, he has [unusually] large testicles, he has a[n unusually] large membrum, he has no testicles, or he has only one testicle — this is “*meroach ashakh*” of which the Torah speaks of [Leviticus 21:20:]. Rabbi Yishmael says, [This refers to] If he has his testicles crushed. Rabbi Akiva says, Anyone who has wind in his testicles. Rabbi Chanina ben Antignos says, Anyone with a dark complexion. (6) If a person knocks his ankles [against each other while walking, i.e., his upper legs and knees are bent outward and the bottom of his legs face inward] or [knocks] his knees

רבנו עובדיה מברטנורא

להביט אל השמש מעמץ עיניו וסוגר עפעפיו: זגרוס. זוג שנים. דוס בלשון רומי שנים. כלומר, הזוג של עינים או של גביני העין שדרכן להיות שוין, חלוק לשני עינים, כגון עינו אחת שחורה ואחת כעין התכלת, באחת מגבות עיניו שער מרובה ובאחת מעט. וכן בכל שאר זוגות של אברים כל זוגא דלא שוו להדדי, זגרוס קרי ליה: צירין. שענינו זולגות דולפות ויורדות תמיד דמעה: שנושרו ריסי עיניו. שנפל שער שבעפעפיו: מפני מראית העין. אבל מום גמור לא הוי. והני מילי כשנשאר בעפעפים רושם שער. אבל אם לא נשאר רושם לשער כל עיקר, הרי זה מום גמור. וכן אי נפישו שערי בריסי העין, הוי מום גמור. ושלשה דינים חלוקים יש במומי אדם. המומין השוין באדם ובבהמה, כהן דעבר ועבד בהן לוקה ועבודתו מחוללת. והמומין היתירים באדם ואינן בבהמה לוקה אם עבד ואין עבודתו מחוללת. והמומין שהן מפני מראית העין, אם עבר ועבד אינו לוקה, ואין צריך לומר שאין עבודתו מחוללת: ד גופו גדול מאבריו. שיעור גופו גדול מן הראוי לפי שיעור שאר אבריו כגון ידי ורגליו ושוקיו: חוטמו גדול. שיעור החוטם כשיעור אצבע קטנה של ידו. ואם היה ארוך מכן, או קצר מכן, הרי זה מום: דומות לספוג. שכוחות וסתומות: ה דדיו שוכבים. גדולים עד שנראים שוכבים כדדי אשה: נכפה. נופל מחמת חולי: אפילו אחת לימים. שאינו נופל תדיר אלא פעם אחת לזמן מרובה: רוח קצירת. שרוחו קצרה מחמת [מרה] השחורה הגוברת עליו לפרקים ונשאר בלא הרגש: המאושכן. שכיס של ביצים ארוך עד שמגיע לארכובה. בין שהוא נפוח מחמת רוח או מחמת ליחה: ובעל גבר. בעל אבר. שנתארך הגיד שלו ונעשה גדול עד שמגיע לארכובותיו: שנמרחו אשכיו. שנימוחו ביצי: שרוח באשכיו. ועל ידי כן ביציו נפוחים: שמראיו חשוכין. שהוא שחור. ואע"פ שאינו שחור ככוש. ולשון מרוח אשך, מראה חושך,

שמש, זוגדוס, והצירין. ושנושרו ריסי עיניו, פסול, מפני מראית העין: ד עיניו גדולות כשל עגל, או קטנות כשל און, גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו, חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו הצמם והצמיע. איזה הוא צמיע, שאזניו קטנות. והצמם, שאזניו דומות לספוג: ה שפתו העליונה עודפת על התחתונה, והתחתונה עודפת על העליונה, הרי זה מום. ושנטלו שניו, פסול, מפני מראית העין. דדיו שוכבים כשל אשה, כרוס צבה, טבורו יוצא, נכפה אפלו אחת לימים, רוח קצירת באה עליו, המאשכן, ובעל גבר. אין לו ביצים, או אין לו אלא ביצה אחת, זהו מרוח אשך האמור בתורה. רבי ישמעאל אומר, כל שנמרחו אשכיו. רבי עקיבא אומר, כל שרוח באשכיו. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, כל שמראיו חשוכין: ו המקיש בקרסליו,

[together while walking, i.e., his feet are bent outward], the one who has a *pikah* and the *ikel*. What is *ikel*? Anyone whose knees do not touch each other when he puts his feet together. If he has a *pikah* [a bony] lump projecting from his big one [i.e., thumb or big toe], if his heel projects from behind, if his foot is as wide as that of a goose, his fingers lie one above the other, or are joined together to the [middle] joint — he is fit; [if the fingers are joined together] below the [middle] joint, but he cut it — he is fit. If he had an additional [finger/toe] and he cut it off, if there was a bone in it he is unfit, but if not, he is fit. If he has an additional [finger and toe] on [each of] his hands and on his feet, six [fingers] and six [toes], [on each hand and foot for a total of] twenty four: Rabbi Yehudah declares fit; and the Sages declare unfit. If a person is ambidextrous: Rabbi declares unfit [he maintains, his right hand was born with weakness], and the Sages declare fit [they maintain, that additional strength was given to the left hand]. The black-skinned [priest], the red-skinned one, the albino, the tall thin one [whose height is out of proportion to his breadth], the midget, the deaf-mute, the mentally incompetent, the intoxicated one, and those with pure skin

רבנו עובדיה מברטנורא

ולאו בביצים משתעי קרא. ובעיקר הדין לא פליגי, שכל אחד מהם מודה במום שמונה חבירו דהוי מום. ולא נחלקו אלא בפירושו של מקרא, ומשמעות דרשין איכא בינייהו: **ו המקיש בקרטוליו**. שארכובותיו עקומות לחוץ וקרטוליו לפניו ונוקשים זה בזה כשהוא מהלך. ומקיש בארכובותיו הוי איפכא, שרגליו עקומים כלפי חוץ ומרוחקים זו מזו עד שארכובותיו למעלה [העקומות] כלפי פנים נוקשות זו בזו: **בעל הפיקין והעיקל**. וקא פריש עיקל ברישא: **כל שהוא מקיף פרסותיו**. כשיושב ומקרב פרסות רגליו זו לזו: **ואין ארכובותיו נוגעות זו לזו**. שעקומות כלפי חוץ. ובעל הפיקין הוא שפיקה יוצאה מגודלו, חתיכת בשר עגולה כפיקה יוצאה מגודל של ידו או מגודל של רגלו: **עקבו יוצא מאחוריו**. כגון ששוקו עומד באמצע רגלו שחצי הרגל לפניו וחצי רגל לאחור: **רחבות כשל אוזו**. שקלושות הן כשל אוזו ואין ארכן יותר על רחבן: **קלוטות**. מדובקות זו בזו: **עד הפרק**. האמצעי של אצבעות: **למטה מן הפרק**. דהיינו לצד הצפורן שמחברים כולן: **וחתכה**. שיהיו מחולקים, כשר: **היתה בו יתירה**. אצבע יתירה: **אם יש בה עצם פסול**. דהואיל וחתכה הרי הוא מחוסר אבר שנמצא בו: **שש ושש עשרים וארבע**. כלומר אפילו היו אצבעות ידיו ואצבעות רגליו שוין שבכל יד ובכל רגל יש שש ושש, אפילו הכי חכמים פוסלים. וכל שכן אם היה בידו אחת חמש ובידו אחת שש, דהוי מום טפי. והלכה כחכמים: **השולט בשתי ידיו רבי פוסל**. דסבר, כחישותא אתילידא ביה בימין: **וחכמים מכשירין**. סברי, בריאותא היא דאתילידא ליה בשמאל. והלכה כחכמים: **הכושי**. שחור: **הגיחור**. אדום כארגמן: **הלבקן**. לבן ביותר: **והקפח**. ארוך ודק, שאינו עב לפי ארכו והוא מכוער ומגונה: **והשכור**. ולא מיין, הוא דחשיב כבעל מום מן המומין היתרים באדם שאם עבד לוקה ואין עבודתו מחוללת. אבל השכור מיין ושכר, אם עבד חלל. דבפרשת שתויי יין כתיב (ויקרא י) ולהבדיל בין הקודש ובין החול. ושכור דמתניתין אינו אלא ששתה חלב הרבה, או רוב דבש, או אכל דבילה קטילית, ונתבלבלה דעתו. שאלו חשובים כבעלי מומים ואין מחללים עבודה: **ובעלי נגעים טהורים**. כגון בוחק וכולו הפך לבן. דאי מנגעים טמאים, לא צריך למימר, דאפילו אכניסת עורה חייב

afflictions — the person [i.e., a priest] with [any of] these is unfit, and an animal with [any of] these is fit [to be sacrificed]. Rabbi Shimon ben Gamliel says, A mad animal is not of the preferred [and is not worthy to be sacrificed]. Rabbi Eliezer says, Also those afflicted with warts — the human [priests] with [any of] these is unfit, and the animal with [any of] these is fit [to be sacrificed]. (7)

A person [i.e., priest] with [any of] these is fit, an animal with [any of] these is unfit [as a sacrifice]: he and his son [serving in the Temple on the same day; however, it is forbidden to sacrifice a mother and her calf on the same day], a treifah [i.e., torn one], one born by Caesarean section, those through whom a transgression was performed or who killed a person. The one [the priest] who contracts an illegal marriage is unfit until he vows not to derive benefit [i.e., divorces her]. The one who incurs the uncleanness of the dead is unfit until he accepts upon himself not to incur the uncleanness of the dead.

רבנו עובדיה מברטנורא

כרת: דלדולין. כמין חתיכות בשר יוצאות תלויות בהן, והלכה כר' אליעזר בן יעקב: ז אותו ואת בנו. אב ובנו כהן עובדים עבודה ביום אחד ובזמן אחד. ואין אותו ואת בנו בבהמה קרבין ביום אחד: וטריפה. שנולד בה אחד מסימני טרפות המנויין בפרק אלו טריפות, אינה קריבה על גבי המזבח: ויוצא דופן. שקרעו את אמו והוציאואהו חי. בבהמה, פסולה להקרבה, דכי יולד כתיב, פרט ליוצא דופן. ובכהן המקריב לא מיפסיל בהכי: הנושא נשים בעבירה. כהן שנשא גרושה וחללה זונה נודר ועובד. אע"פ שעדיין לא גירש מותר לעבוד אחר שנדר שלא יהנה הוא ממנה והיא ממנו עד שיגרש. והוא שידור על דעת רבים שאין לו התרה אלא לדבר מצוה וליכא למיחש שמא ילך אצל חכם ויאמר דלצורך דבר מצוה הוא שואל שיתירו לו את נדרו, דכין דקיימא לן שהבא להתיר נדרו צריך לפרש על מה נדר, ודאי כי שמע חכם דמשום שהיא גרושה או זונה דאסורה לו נדר, לא שרי ליה נדרו: עד שיקבל עליו שלא יהא מיטמא למתים. הכא סגי ליה בקבלה, ולא מדרינן ליה כמו גבי נושא נשים בעבירה, משום דהתם יצרו תוקפו, הכא גבי טומאה אין יצרו תוקפו, הלכך בקבלה גרידא סגי ליה:

Gemara Bekhorot 44b

גמרא בכורות דף מד:

Rabbi Abba the son of Rabbi Chiyya bar Abba reported (in the name of Rabbi Yochanan): It is permissible to urinate in public [a delay may endanger health], whereas it is not permissible to drink water in public [it is the custom of scholars to exercise privacy during eating and drinking]. So indeed, it has been taught: It is permissible to urinate in public, whereas it is not permissible to drink water in public. And it once happened that someone needed to urinate but didn't, subsequently it was found that his belly was swollen. Shmuel needed to urinate on a Sabbath preceding a Festival [i.e., he was giving a lecture

אמר רבי אבא בר רבי חייה בר אבא: משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים. ותני נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים. ומעשה באחד שבקש להשתין מים ולא השתיין ונמצא כרסו צכה. שמואל איצטריך לה בשבתא

regarding the Festival]. He spread his cloak [as a screen between his audience and himself]. He came before his father [and reported this to him]. He [the latter] then said to him: I will give you four hundred *zuz* to retract this ruling, for you were able to spread a cloak, but one who is unable to do so, shall he delay and expose himself to the danger? Mar son of Rav Ashi was walking on the junction of a landing bridge when he needed [to urinate]. They said to him: Your mother-in-law comes. He replied to them: Even in her ear [and certainly in her presence]. But may I not assume that the swelling of his belly arose from swallowing a leech [in the incident above]? [We are dealing here with a case] where [after he forwent] he was only able to urinate very slowly [proving that his belly swelled owing to the delay]. Our Rabbis taught: Two channels are in the membrum of a human being, one which discharges urine and the

other semen, and the distance between them is no more than the peel of garlic. If a person needs to relieve himself, and one channel interferes with the other, he becomes impotent. Said Resh Lakish: What is the interpretation of the Scriptural text: “There shall not be male and female barren among you or among your cattle?” (Deuteronomy 7) [It means as follows:] When will there not be a male barren among you? If you put yourself on a level with an animal [to relieve yourself whenever necessary]. Said Rabbi Yehoshua ben Levi: The words, “There shall not be male ... barren,” means that your house shall not be deprived of scholars. The words, “female barren,” mean that your prayers shall not be fruitless [when praying for children] before the Lord. And when will this be the case? If you place yourself on a level with an animal [praying in a humble spirit, regarding oneself as on the level of an animal]. We have learned [in a Beraita]: Rabbi Shimon ben Gamaliel says; suppressed discharge [of excrement] produces dropsy. To force back the urine in the urinary duct produces jaundice. Rabbah bar Rav Huna said in the name of Rav Ktina who reported in the name of Resh Lakish: If blood is allowed to increase [neglecting blood-letting when necessary], skin disease will develop. If semen is allowed to increase [neglecting relations when married], leprosy develops. If excrement is allowed to increase, dropsy increases. If one allows the urine to increase, jaundice develops. “One who is subject to asthmatic spells.” What is this?— *Nala* [a spirit of stupidity caused by a demon]. A Tanna taught: The spirit of “*ben nefalim*” comes upon him.

דְּרַגְלָא נְגַדוּ לֵה גְלִימָא. אַתָּא לְקַמְה דְּאַבוּה אָמַר לֵה: אַתָּן לָךְ אַרְבַּע מָאָה זֻזֵי וְוִיל אַהֲדַר עֹבְדָא אַתָּ דְּאַפְשָׁר לָךְ, דְּלָא אַפְשָׁר לֵה לִיסְתַּכְּנָן. מַר בַּר רַב אָשִׁי אֵיצְטְרִיךְ אַגְוָדָא דְּגַמְלָא אֲשֶׁתִּין אֲמַרוּ לֵה: חֲמַתְךָ קְאָתִיא. אָמַר לֵהוּ: בְּאוּדְנָה וְתִפּוֹק לִי מִשּׁוּם עֲלֻקָּא בְּשׁוֹתַת. תְּנִי רַבְנָן: שְׁנֵי נְקִיבִים יֵשׁ בּוּ בְּאַדָּם. אֶחָד מוּצִיא שֶׁתָּן וְאֶחָד מוּצִיא שְׁכַבְתָּ זֶרַע וְאִין בֵּין זֶה לְזֶה אֵלָא כְּקֻלְפַת הַשּׁוּם בְּשַׁעָה שְׁאַדָּם נִצְרָךְ אִם נְקִיבּוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה נִמְצָא עֵקֶר. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מָאִי דְכַתִּיב (דברים ז) לֹא יִהְיֶה כֵךְ עֵקֶר וְעֵקֶרָה וּבִבְהֵמָתָךְ. אֵימַתִּי לֹא יִהְיֶה כֵךְ עֵקֶר? בְּזִמְנֵן שְׁבִיבְהֵמָתָךְ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא יִהְיֶה כֵךְ עֵקֶר מִן הַתְּלַמִּידִים. וְעֵקֶרָה שְׁלֵא תְהֵא תְפַלְתָּךְ עֵקֶרָה לְפָנֵי הַמְּקוֹם. אֵימַתִּי? בְּזִמְנֵן שְׁאַתָּה מִשִּׁים עֲצָמְךָ בְּבִהֵמָה. תְּנִיא רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: עֲמוּד הַחֲזוּר מְבִיא אָדָם לִידֵי הַדְּרוֹקָן סִילוֹן. הַחֲזוּר מְבִיא אָדָם לִידֵי יֶרְקוֹן. אָמַר רַבָּא בַר רַב הוּנָא אָמַר רַב קְטִינָא, אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: דָּם רַבָּה שְׁחִין רַבָּה, שְׁכַבְתָּ זֶרַע רַבָּה, צָרַעַת רַבָּה, צוּאָה רַבָּה, הַדְּרוֹקָן רַבָּה. מִי רְגָלִים רַבִּין, יֶרְקוֹת רַבָּה, רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עֲלֵיו. מָאִי נִיהוּ? (נְאֻלָּא) תְּנָא רוּחַ בֶּן נְפָלִים בָּאָה עֲלֵיו:

זוהר עקב דף רע"א ע"ב

פתח ואמר ועשית שלחן עצי שמים וגומר. תא חזי מנהגין טבין ושפירין הוו נהגי מארי דסעדתא דמלכא לאחזאה דאנון מבני פתורא דמלכא. ועשרה דברים צריך אדם למעבד בסעדתא חד נטילת ידים תנינא לתקנא שתי בכרות לשבת תליתאה למיכל תלת סעדתין ולאוספא מחל על הקדש רביעאה לאנהרא פתורא בשרנא חמישאה בוס דויכלו שתיתאה למיהוי על פתורא מילי דאורייתא. שביעאה לארכאה על פתורא בגין דעניין נתון על פתורה תמינאה נטילת ידים במים אחרונים תשיעאה ברפת המזון עשיראה בוס דברכה וצריך לאחזרא עליהו ולתקנא לון ברזא קדישא דאיהי כלולה מעשר ספירין ואיהו פתורא דקדשא בריך הוא מספרא דגבורה. ובגין כך אוקמוה רבנן שלחן בצפון חד נטילת ידים דהכי אוקמוה רבנן דמתניתין ידים מזהמות פסולות לברכה תנינא למבצע על שתי בכרות בשבת דאנון רמיזין בתרי לוחי אורייתא דאתיהיבו בשבת זוגות תליתאה למיכל תלת סעדתין בשבת במה דאוקמוהו רבנן דמתניתין דאמר חד מניהו יהא חלקי עם גומרי שלש סעדות בשבת דאנון שלימו דשבע ברכאן דצלותא לאשלמא בהון לעשר ורזא דענג ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. ומאן דלא מקנים לון ואית לה רשו לקימן אתהפך לה לנגע צרעת. רביעאה לאנהרא פתורא במנרתא במה דאוקמוה קדמאין שלחן בצפון מנורה בדרום דפתורא דקדשא בריך הוא דהכי צריכא למיהוי חמישאה בוס דויכלו. 'בוס' בחושבן אלהים. ויכלו ע"ב דכליל לון פלה קדישא דהאי בוס מלא יינא דאורייתא צריך לאסהדא על עובדא דבראשית שתיתאה למיהוי על פתורא דברי תורה דהכי אוקמוה מארי מתניתין שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו'. ורזא דמלה בגין דהא אוקמוה שלחן בצפון ואורייתא אתיהיבת מימינא לחברא מינא דאיהו רחמי בשמאלא דאיהו דינא דאורייתא איהי יי מימינא פתורא אדני"י משמאלא. וצריך לחברא לון דגין דפתורא משמאלא אוקמוה רבנן דמתניתין קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף ובגין כך צריך תלמיד חכם לזמנא עמה למאן דישתדל בפתגמי אורייתא שביעאה לארכאה על פתורא בגין עניים ובגין דא כל המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו ושנותיו ובגין כך וצדקה תציל ממות תמינאה מים אחרונים דתקיננו לון בגין מלח סדומית ורזא דמלה והתקדשתם אלו מים ראשונים ויהייתם קדושים אלו מים אחרונים תשיעאה בוס דברכה ואוקמוה מארי דמתניתין עשרה דברים נאמרו בכוס דברכה ואלין אנון עטור, עטוף הדחה שמיפה חי מלא, ומקבלו בשתי ידיו. ונותנו בימין ומסלקו מן הפרקע טפה. ונותן עיניו בו ומשגרו במתנה לאנשי ביתו. ועכשיו אין לנו אלא ארבעה שהן הדחה ושמיפה חי, מלא. ויש אומרים חי מן החבית, ויש אומרים חי הכוס שלם עשיראה ברפת מזונא אוקמוה רבנן בשלשה צריך בוס ורזא דמלה בגין דאיהי אהבת כלולותיך דאנון אבהן בכל, מכל כל ולית לארכאה יתיר:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapter 167, 168

ספר חסידים סימן קסז קסח

A man should be fearfully reverent to correct his actions. For there are righteous people who merit to be near God's Presence, as it says, "And upon you the Lord will shine." (Isaiah 60:2) And it says, "And may my lord's soul be bound up in the bundle of life with the Lord your God." (I Samuel 25:29). And

יחרד האיש לתקן מעשיו בי יש צדיקים שזוכים להיות אצל שכניה, שנאמר (ישעיה ס) ועליך יזרח ה'. וכתוב (ש"א כה) והייתה נפש אדוני צרוחה בצרור החיים את ה' אלהיך.

it is written, “For the Lord will be an eternal light for you.” (Isaiah 60:20) And there is one who stands far away and sees, as it says, “and his life will see the light.” (Job 33:28) And there is one who does not see it, as it says, “He will not see the glory of the Lord.” (Isaiah 26:10) And it is written, “He will not see the rivers of honey and curd.” (Job 20:17) Do not mix boys and girls, lest they sin. “Then the maiden will rejoice in the dance” (Jeremiah 31:13)— by themselves, but “the young men and the old men together.” (ibid.) Similarly, “little boys and little girls playing in its streets” (Zachariah 8:5)— little boys by themselves and little girls by themselves. Similarly, at the end of the book of Psalms, we find, “young men and also maidens.” (Psalms 148:12) It does not say, young men with maidens, as it does “old men with youths.” But the word “also” indicates that the women are by themselves.

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 1

(1) If a group of people gather [i.e., formally sitting together,] to eat bread or to drink wine, and one of them recited the blessing while all the others answered amen, they are permitted to eat and to drink [without each reciting a blessing individually]. But if they did not intend to eat together, rather each one came by himself, even if they eat from one loaf of bread, each one says the blessing by himself. This applies to bread and wine only. But other foods and beverages do not require reclining [i.e., formal sitting together]. Rather, if one of them recited the blessing and all the others answered amen, they may all eat and drink, even if they did not intend to sit together. (2) Anyone who hears a Jew reciting a blessing, even if he did not hear the whole blessing from its beginning to its end, and even if he, himself, has no obligation to recite that blessing, he must answer amen. But if the person saying the blessing is a non-Jew, a heretic, a Kuti, or a child who is practicing the blessing, or if he is an adult but deviates from the established wording of the blessing, one should not answer amen.

וּכְתִיב (ישעיה ט) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. וְיֵשׁ עוֹמֵד מֵרְחוֹק וְרוֹאֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) וְחִיְתוּ בְּאוֹר תְּרָאֶה. וְיֵשׁ שְׂלֵא רוֹאֶהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וּבֵל יִרְאֶה גְאוֹת ה'. וּכְתִיב (איוב כ) אֵל יִרְא בְּפִלְגוֹת נְהַרֵי נַחְלֵי דְבִשׁ וְחֶמְאָה. אֵל תִּעְרַב בְּנִים עִם בָּנוֹת פֶּן יַחְטִיאוּ. תִּשְׂמַח בְּתוֹלָה בְּמַחוּל לְבָדִם, אֲבָל בַּחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּיו וְכֵן יִלְדִים וְיִלְדוֹת מִשְׂחָקִים בְּרַחוּבוֹתֵיהֶם, יִלְדִים לְבָד וְיִלְדוֹת לְבָד. וְכֵן בְּסוּף תְּהִלִּים (קסח) בַּחוּרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת וְלֹא אָמַר בַּחוּרִים עִם בְּתוֹלוֹת כְּמוֹ זְקֵנִים עִם נְעָרִים. גַּם, לְרַבּוֹת נִשִּׁים לְבָד:

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א רבים שנתעודו לאכל פת או לשותות יין וברך אחד מהם וענו בלם אמן הרי אלו מתרין לאכל ולשותות אבל אם לא נתפנו לאכל באחד אלא זה בא מעצמו וזה בא מעצמו אף על פי שהן אוכלין מבכר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו. במה דברים אמורים. בפת ויין בלבד, אבל שאר אוכלין ומשקין אינן צריכין הסבה אלא אם ברך אחד מהם וענו בלם אמן הרי אלו אוכלים ושותים ואף על פי שלא נתפנו להסב באחד: ב כל השומע אחד מישראל מברך ברכה מכל הברכות בלן אף על פי שלא שמע הברכה בלה מתחלתה ועד סופה. ואף על פי שאינו חייב באותה ברכה חייב לענות אמן. ואם היה המברך נכרי או אפיקורוס או כותי או תינוק המתלמד או שהיה גדול ושנה ממטבע הברכה אין עונין אחריהן אמן: